

УДК 339.1

Мардус Н.Ю.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
економічного аналізу та обліку
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ КОМПОНЕНТІВ БАЗИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ТОВАРІВ

Mardus N.Yu.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., associate professor at the
department of economic analysis and accounting,
National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"

FORMING THE MAIN COMPONENTS OF THE BASE FOR PROVIDING THE DEVELOPMENT OF THE DOMESTIC MARKET OF GOODS

Постановка проблеми. Зростаюча роль розвитку внутрішнього ринку товарів у функціонуванні національної економіки потребує розробки методологічного базису забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів. Тому своєчасне вирішення методичних питань в сфері забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів дозволить досягти таких змін, що сприяли б розвитку національного господарства в цілому.

Важливим також є питання формування інформаційної бази, що передбачає здійснення збору інформації про стан та розвиток внутрішнього ринку товарів і дозволить створювати оціночну базу щодо забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми методичного та інформаційного забезпечення розвитку вивчали такі науковці, як А.С. Полянська [1], І.В. Зятковський [2], Б. Погріщук [3], О.І. Гуртов [4], М.І. Кісіль [5], Г.В. Козаченко, В.А. Босенко, А.В. Черних, Л.Г. Мельник, А.С. Капліна, Г. О. Горіна [6], В.С. Пономаренко, Г. В. Сидор [7], О.І. Пушкар, Б.В. Буркинський [8], І.О. Богатирьов, В.Г. Бодров [9], М. Кизим, О. Ралко, І. Тюха, О. Грабельська та інші. Проте, як показують результати дослідження, всі види забезпечення розвитку, що розглядалися авторами, можна розподілити залежно від того, на чому вони базуються – на використанні певного виду ресурсів, або на здійсненні певної діяльності, або на їх поєднанні.

З огляду на попередні дослідження, поняття забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів можна визначити як процес, що базується на певній теоретичній базі та передбачає формування на певній методичній основі відповідних умов та необхідних ресурсів для удосконалення здійснення товарно-грошового обігу і захисту внутрішнього ринку від зовнішніх загроз.

Однак у більшості наукових розвідок можна констатувати дещо вузький характер існуючих напрацювань щодо визначення методів забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів, що є основною складовою у формуванні теоретико-методологічної бази забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів.

Все вищенаведене свідчить про актуальність теми, тобто існує нагальна потреба у створенні теоретико-методичного базису забезпечення розвитку, що дозволить розкрити комплексний характер та багатогранність даного процесу як у науковому, так і практичному аспектах.

Постановка завдання. Метою дослідження є компоненти методологічного базису забезпечення розвитку внутрішнього ринку, які полягають у формуванні методичної, нормативно-правової, інформаційної та оціночної бази забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методологічний базис забезпечення розвитку внутрішнього ринку поєднує в собі концептуальний компонент, який формує методичну базу для забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів (включає принципи формування системи забезпечення, методичні підходи, що використовуються в процесі забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів та методи забезпечення) та організаційно-діагностичний компонент (включає нормативно-правову базу, інформаційну та оціночну базу забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів).

Принципи, методичні підходи і методи забезпечення формують у своїй сукупності методичну базу забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів, де методи забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів відіграють важливу роль.

Методична база забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів включає сукупність принципів забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів, методичних підходів, без яких сам процес забезпечення є неможливим, а також методів забезпечення.

В процесі забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів мають розроблятися відповідні методичні підходи:

- підхід до оцінки розвитку внутрішнього ринку товарів (призначений для проведення всебічного оцінювання стану та розвитку внутрішнього ринку товарів України, виявлення основних диспропорцій його розвитку та ідентифікації проблем у сфері розвитку внутрішнього ринку);

- підхід до виявлення впливу зовнішніх факторів на розвиток (призначений для виявлення зовнішніх факторів, що впливають на розвиток внутрішнього ринку товарів, здійснення оцінки їхнього впливу);

- підхід до забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів (регламентує послідовність дій щодо пошуку заходів сприяння розвитку внутрішнього ринку товарів);

- підхід до оцінки забезпечення розвитку внутрішнього ринку (визначає наскільки система забезпечення відповідає обраним критеріям та сприяє досягненню поставленої мети).

Методи забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів, у свою чергу, можна поділити на нормативно-правові, організаційно-технічні та економічні.

До нормативно-правових методів забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів України відноситься розроблення нормативно-правових актів, які регламентують суспільні відносини, що протікають на внутрішньому ринку товарів. Найбільш важливими напрямками цієї діяльності є:

- внесення в установленому законом порядку проектів змін і доповнень у законодавство України, яке регулює відносини у сфері товарно-грошового обміну, торгівлі, забезпечення захисту прав споживачів, з метою забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів України, усунення внутрішніх протиріч у законодавстві;

- законодавче розмежування повноважень в процесі забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів, визначення цілей, принципів і методів забезпечення, положень щодо стимулювання, координації та взаємодії;

- розроблення і прийняття нормативно-правових актів України, які встановлюють відповідальність юридичних і фізичних осіб за порушення чинного законодавства України у сфері товарно-грошового обміну, торгівлі, біржової діяльності, забезпечення захисту прав споживачів;

- законодавче закріплення пріоритету розвитку вітчизняних товаровиробників на внутрішньому ринку.

Нормативно-правова база забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів включає Конституцію України, кодекси законів, нормативно-правові акти в сфері торгівлі, біржової діяльності, захисту прав споживачів.

Всю нормативно-правову базу забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів можна розподілити на:

1. Нормативно-правову базу загального характеру: регламентує та регулює діяльність усіх суб'єктів господарювання, в тому числі функціонування суб'єктів внутрішнього ринку. До її складу варто віднести Конституцію України, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, Митний кодекс України, постанови, що стосуються затвердження загальнодержавних програм розвитку.

2. Нормативно-правову базу, що регулює функціонування та розвиток внутрішнього ринку в цілому. До її складу варто віднести, зокрема, Постанову «Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього виробництва».

3. Нормативно-правову базу, що стосується окремих елементів внутрішнього ринку товарів. Зокрема, мова йде про:

- законодавство в сфері регулювання внутрішнього виробництва товарів;
- законодавство щодо контролю за якістю товарів;
- законодавство в сфері захисту прав споживачів;
- законодавство, що регулює правила здійснення товарообмінних операцій;
- законодавство в сфері захисту економічної конкуренції;
- законодавство щодо цінового регулювання;
- законодавство щодо формування ринкової інфраструктури;
- законодавство щодо державного регулювання розвитку внутрішнього ринку.

На рис. 1. наведено складові нормативно-правової бази забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів.

Рис. 1. Складові нормативно-правової бази забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів

Джерело: складено автором на основі [3-9]

Організаційно-технічними методами забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів України є:

- розробка та впровадження заходів щодо забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів;
- виявлення загроз і небезпек, що можуть дестабілізувати нормальне функціонування внутрішнього ринку та сповільнити його розвиток;
- формування системи моніторингу показників і характеристик розвитку внутрішнього ринку України.

Економічні методи забезпечення розвитку внутрішнього ринку України включають в себе:

- планування та програмування;
- кредитування, інвестування;
- економічне стимулювання (пільги, бюджетне фінансування).

Не менше важливим питанням є формування інформаційної бази забезпечення внутрішнього ринку товарів.

Формування інформаційної бази передбачає здійснення збору інформації про стан та розвиток внутрішнього ринку товарів. При цьому до інформації, що має бути зібрана, повинні висуватися досить суворі вимоги.

Такими вимогами до інформації у сфері забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів є:

- достатність інформації, яка забезпечує можливість розробки обґрунтованих заходів щодо забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів, підвищує ефективність впровадження цих заходів, скорочує час на їх розробку, зменшує витрати на збір і обробку відомостей. При цьому, важливо не допустити двох крайнощів – появи надлишків інформації, за умови яких витрати на їх отримання не відповідають якісному покращенню прийнятих рішень; або ж брак інформації, який ускладнює прийняття вірного рішення.

- вірогідність інформації, тобто її відповідність отриманих відомостей реальним. При дотримання цієї вимоги важливим є кількість ланок передачі інформації. Чим менше ланок бере участь у передачі інформації, тим вона достовірніша. Перекручування може відбуватися з об'єктивних і суб'єктивних причин.

- цінність інформації, яка може розглядатися з двох позицій: цінність для одержувача і цінність з погляду понесених витрат.

- насиченість інформації, тобто співвідношення корисної і фонові інформації. Фонова інформація необхідна для кращого сприйняття корисної інформації через поліпшення емоційного настрою, зосередження уваги, підкреслення цінності. Водночас, надлишок фонові інформації призводить до відволікання уваги від корисної інформації.

- відкритість інформації, що характеризує можливість її отримання та надання різним групам людей;

- своєчасність надходження інформації, адже часткова інформація, одержана своєчасно, значно корисніша для забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів, ніж повна інформація, яка одержана із запізненням.

Оціночна база для забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів включає проведення оцінки внутрішнього ринку спочатку в статистиці (оцінки стану внутрішнього ринку), а потім в динаміці (оцінки розвитку внутрішнього ринку). При цьому, мають підлягати аналізу кон'юнктурні зрушення та їх вплив на показники стану та розвитку ринку, структура внутрішнього ринку та структурні зрушення, а також умови здійснення товарно-грошових операцій.

Висновки з проведеного дослідження. З огляду на попередні дослідження, поняття забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів можна визначити як процес, що базується на певній теоретичній базі та передбачає формування на певній методичній основі відповідних умов та необхідних ресурсів для удосконалення здійснення товарно-грошового обігу і захисту внутрішнього ринку від зовнішніх загроз.

Методична база забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів включає сукупність принципів забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів, методичних підходів, без яких сам процес забезпечення є неможливим, а також методів забезпечення.

Методи забезпечення внутрішнього ринку товарів, які формують методичну базу, визначено як нормативно-правові, організаційно-технічні та економічні.

У своїй сукупності методична база, нормативно-правова, інформаційна та оціночна база формують загальну базу забезпечення розвитку внутрішнього ринку товарів, що є об'єктом подальших досліджень.

Література

1.Полянська А.С. Ресурсне забезпечення розвитку організацій в сучасних умовах господарювання. URL: <http://www.pdaa.com.ua/np/pdf/81.pdf>. (дата звернення: 15.01.2018).

2.Зятковський І.В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2000. 215 с.

3.Погріщук Б., Погріщук Г. Природно-ресурсне забезпечення інноваційно-орієнтованого розвитку аграрного сектора економіки. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2016. Вип. 4. С. 7-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2016_4_3. (дата звернення: 15.01.2018).

4.Гуторов О. І., Калашніков А. О. Теоретичні засади інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств: лекція. Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків: ХНАУ, 2014. 43 с.

5.Кісіль М. І. Інвестиційне забезпечення розвитку аграрного виробництва та сільських територій. *Менеджмент: Збірник наукових праць*. 2009. № 11. 225 с.

6.Горіна Г. О. Загальнодержавні вектори інституційно-правового забезпечення формування ринку туристичних послуг. *Торгівля і ринок України*. 2016. Вип. 39-40. С. 49-55.

7.Сидор Г. В. Забезпечення сільськогосподарських підприємств Тернопільської області кредитними ресурсами. *Інноваційна економіка*. 2013. № 5 (43). С. 260–264.

8.Шляхи модернізаційного забезпечення розвитку ринку молока в Україні / Б.В. Буркинський, О.І. Лайко, І.В. Агінська, О.В. Островар. *Економічні інновації*. 2012. № 47. С. 38–52.

9.Внутрішній ринок України: теорія та стратегія посткризового розвитку : наук.-метод. розробка / В. Г. Бодров, Н. І. Балдич, В. О. Гусев та ін. ; за заг. ред. В. Г. Бодрова. Київ: НАДУ, 2011. 80 с.

References

1.Polianska, A.S. (2007), "Resource support for the development of organizations in modern economic conditions", available at: <http://www.pdaa.com.ua/np/pdf/81.pdf>. (access date January 15, 2018).

2.Ziatkovskiy, I.V. (2000), *Finansove zabezpechennia diialnosti pidpriemstv* [Financial Provision of the Enterprises Activity], Economic Thought, Ternopil, Ukraine.

3.Pohrishchuk, B. and Pohrishchuk, H. (2016), "Natural resource support of innovation-oriented development of the agrarian sector of the economy", *Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, no. 4, pp. 7-17, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2016_4_3. (access date January 15, 2018).

4.Hutorov, O.I. and Kalashnikov, A.O. (2014), *Teoretychni zasady investytsiinoho zabezpechennia rozvytku silskohospodarskykh pidpriemstv* [Theoretical fundamentals of investment support for the development of agricultural enterprises], KhNAU named after V.V. Dokuchaev, Kharkiv, Ukraine.

5. Kisił, M.I. (2009), "Investment support for the development of agrarian production and rural areas", *Menedzhment*, no. 11, pp. 225.
6. Horina, H.O. (2016). "National vectors of institutional and legal support for the formation of the tourist services market", *Torhivlia i rynek Ukrainy*, no. 39-40, pp. 49-55.
7. Sydor, H.V. (2013), "Provision of Agricultural Enterprises of Ternopil Oblast with Credit Resources", *Innovatsiina ekonomika*, no. 5 (43), pp. 260-264.
8. Burkynskiy, B.V., Laiko, O.I., and Ahinska, I.V. (2012), "Ways of modernizing the development of the milk market in Ukraine", *Ekonomichni innovatsii*, no. 47, pp. 38–52.
9. Bodrov, V.H., Baldych, N.I., Husiev V.O. et al. (2011), *Vnutrishnii rynek Ukrainy: teoriia ta stratehiia postkryzovoho rozvytku* [Internal Market of Ukraine: Theory and Strategy of Post-Crisis Development], NADU, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 26.01.2018 р.

Рецензент: д.е.н., професор Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут» Т.В. Давидюк

УДК 37.014.54

Дейнега І.О.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту,
Рівненський державний гуманітарний університет

ОЦІНЮВАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ОСВІТНЬОЇ МІГРАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

Deineha I.O.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., associate professor
at the department of management,
Rivne State Humanitarian University

EVALUATION OF OPPORTUNITIES OF EDUCATIONAL MIGRATION FOR DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE

Постановка проблеми. Більшість вищих навчальних закладів (ВНЗ) України відчувають гостру необхідність доукомплектування студентських груп. Місткість цього сегменту освітнього ринку щороку зменшується за рахунок несприятливої демографічної ситуації та підвищення вимог до вступників.

Проблема заповнення студентських аудиторій актуальна навіть для ВНЗ із світовим ім'ям, які самі чи за підтримки уряду країни реалізують активну політику залучення іноземних студентів, що дозволяє суттєво збільшувати кількість здобувачів вищої освіти. Окрім завдання наповненості студентських аудиторій, студенти-іноземці виконують функцію забезпечення фінансової стабільності окремих територій, виступаючи суттєвим джерелом наповнення бюджетів не лише ВНЗ, але й місцевих і національних, що ставить завдання по їх залученню на загальнодержавний рівень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Освітню міграцію в контексті модернізації системи вищої освіти в Україні досліджували вчені С. Dustmann, А. Glitz [1], М. Дудченко [2]. При цьому найбільша увага акцентувалася не на економічних, а соціально-культурних аспектах такої міграції. Зокрема, питання соціалізації іноземних студентів ґрунтовно досліджені у працях О. Білик [3], К. Буракова [4], О. Горчакової [5], Н. Грищенко [6] та інших.

Результати аналізу останніх досліджень та публікацій підтверджують доцільність продовження вивчення поставленої проблеми, зокрема питань оцінювання можливостей освітньої міграції для розвитку вищих навчальних закладів України.

Постановка завдання. Метою публікації є узагальнення позитивного досвіду розвинутих країн щодо залучення іноземних студентів до їх системи надання освітніх послуг, оцінювання насиченості